

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет
«Одеська юридична академія»
ГО «Південно-український центр гендерних проблем»

**«СУЧАСНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ:
ГЛОБАЛЬНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ»**

**«MODERN POLITICAL PROCESSES: GLOBAL AND
NATIONAL DIMENSIONS»**

МАТЕРІАЛИ IV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
6 – 7 березня 2025 р.

м. Одеса

УДК 323.2+327(043.2)

За загальною редакцією президента Національного університету «Одеська юридична академія», доктора юридичних наук, професора, академіка Національної академії правових наук України, академіка Національної академії педагогічних наук України **С.В. Ківалова**.

Сучасні політичні процеси: глобальний та національний виміри: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 6-7 березня 2025 р.) /за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса, 2025. 224 с.

Modern political processes: global and national dimensions : proceedings of the 4th International scientific and practical internet conference (Odesa, March 6-7, 2025) / Ed. S.V. Kivalov. Odesa, 2025. 224 p.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції.

Марко О. (Київ) Концепція «п'ятої влади» у цифрову епоху	74
Барасій В. (Одеса) Трансформаційні процеси у медіа-просторі: вплив на політичну комунікацію.....	79
Воробйов В. (Одеса) Процес трансформації політичного представництва в умовах цифровізації суспільства	83
Махия С. (Київ) Штучний інтелект у глобалізаційних політичних процесах: переваги та ризики	87
Капсамун О. (Одеса) Стратегічні ризики проксі-війн в сучасному геополітичному протистоянні	92
Кропивко В. (Одеса) Комунікативні технології: від «інженерії згоди» до інтерактивного формування громадської думки	95
Чигідін В. (Одеса) Демократичне політичне представництво в муніципальних інституціях: баланс інтересів	99
Шевчук А. (Житомир) Постправда як чинник виборчого процесу: на прикладі президентських виборів в США 2024 року	103
Насарая А. (Одеса) Публічне адміністрування цифровізації портової діяльності в Україні	108
Галета Я. (Одеса) Суверенні права держави у системі багаторівневого управління морською діяльністю	114
Криворученко М. (Одеса) Цифровізація морської галузі: тенденції у сфері підготовки та дипломування моряків	119
Барановська В. (Одеса) Екологізація морської та портової діяльності: провідні глобальні ініціативи та правовий базис	123
Сушко А., Виговська В. (Одеса) Особливості демократичного транзиту в молдові	128
Возненко Л. (Одеса) Впровадження європейських стандартів у модель місцевого самоврядування в Україні	134
Проноза І., Піскун К. (Одеса) Вплив кібервійни на процес євроінтеграції: аналіз глобальних кейсів.....	138

ІІІ СЕКЦІЯ: ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА ТА СОЦІОКУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА: МОДЕЛІ, МЕХАНІЗМИ, ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Rostetska S. (University of Nottingham (UK)) Vulnerability of migrants: from violence to modern slavery	142
Явір В. (Київ) Деколонізація в Україні: сучасний стан та перспективи	145
Кормич Л. (Одеса) Імідж влади як об'єкт в когнітивній війні	150
Голденштейн К. (Київ) Визначальні складові політики пам'яті	155

Суверенні права держави у системі багаторівневого управління морською діяльністю

Ефективна реалізація Україною суверенних прав, що обумовлені її статусом морської держави, базується на системі міжнародних угод усесвітнього та регіонального рівня, надійному механізмі імплементації їх норм, сумлінному виконанні прийнятих на себе зобов'язань, а створення системи національного правового регулювання та інституційної системи управління морською діяльністю є одним з першорядних завдань, що поступово вирішуються.

Суверенні права держав, уперше визнані та закріплені у Конвенції ООН з морського права 1982 року (далі – UNCLOS'82) (8), є на теперішній час одним із найбільш актуальних та малодосліджених аспектів юрисдикції держав, що здійснюється за межами їх кордонів. Крім того, UNCLOS'82 закріплює, поряд із загальновизнаними цивільною (ст. 28), кримінальною (ст. 27, 97), також і «виключну юрисдикцію» (ст.ст. 60, 92), «національну юрисдикцію» (преамбула, ст.ст. 1, 142, Заключний акт) і «належну юрисдикцію» (ст. 94) держав. Укладачі Коментаря до UNCLOS'82, не надаючи чіткого визначення видам юрисдикції, згаданим у наведених статтях, розуміють під нею можливість поширення законодавства держави на той чи інший об'єкт – континентальний шельф, виключну економічну зону (далі – ВЕЗ), штучні споруди у ВЕЗ, судна у відкритому морі тощо (9).

Друга редакція Морської доктрини України на період до 2035 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. № 1108, (4) двічі згадує про суверенні права. Вона відносить до пріоритетних національних інтересів на морі задоволення потреб суспільства, економіки і держави у використанні ресурсів моря, посилення позиції України серед

провідних морських держав, а також забезпечення безпеки шляхом, зокрема, захисту суверенних прав і юрисдикції України в її виключній (морській) економічній зоні, у стратегічно важливих для держави районах моря, і звертає увагу на те, що до актуальних загроз національній безпеці у сфері морської діяльності належить, зокрема, втрата суверенних прав і юрисдикції України в її виключній (морській) економічній зоні.

Суверенними правами є права, яких має держава всередині своєї території, обмеженої державними кордонами, та за її межами та які дозволяють діяти їй у своїх інтересах тією мірою, якою вона вважатиме за потрібне, але у межах міжнародного права. Вони також є не лише правовою категорією, а й інструментом геополітичного впливу, що дозволяє державам захищати свої економічні та екологічні інтереси в умовах глобальної взаємозалежності. Суверенні права визначаються основними принципами міжнародного права, міжнародними договорами держави та її законодавством. До їх кола належать визнані та закріплені за кожною прибережною державою суверенні права у ВЕЗ та на континентальному шельфі, у прилеглий зоні. Так, відповідно до UNCLOS'82 та Закону України від 16.05.1995 р. «Про виключну (морську) економічну зону України» (1), Україна у своїй виключній (морській) економічній зоні має суверенні права щодо розвідки, розробки і збереження природних ресурсів як живих, так і неживих у водах, що покривають морське дно, на морському дні та в його надрах, а також з метою управління цими ресурсами і щодо здійснення інших видів діяльності по економічній розвідці та розробці зазначеної зони, у тому числі виробництву енергії шляхом використання води, течій і вітру. Суверенні права та юрисдикція України щодо морського дна виключної (морської) економічної зони і його надр реалізуються відповідно до законодавства України про континентальний шельф та Кодексу України про надра (ст. 4).

Виключний характер цих прав полягає у тому, що жодна інша держава не вправі без згоди прибережної держави здійснювати подібну діяльність у цих просторах. При цьому, щодо зазначених суверенних прав мають місце певні

обмеження, оскільки прибережна держава при здійсненні своїх прав у ВЕЗ належним чином враховує права та обов'язки інших держав та діє у порядку, сумісному з положеннями UNCLOS'82. Крім морських просторів, держави мають суверенні права з метою здійснення юрисдикції над морськими, космічними та повітряними суднами, якщо вони експлуатуються під її державним прапором. Держави мають суверенні права на дослідження та використання космічного простору, Місяця, Світового океану, Антарктики та інших територій, що перебувають під управлінням міжнародної спільноти.

Зазначене свідчить про об'єктивне формування багаторівневого управління (на національному, регіональному, глобальному рівні), за умов здійснення якого держава має балансувати власні суверенні права з зобов'язаннями за міжнародними угодами, ураховувати транскордонні екологічні та економічні виклики і загрози, прагнути досягти Цілей сталого розвитку ООН (7). Це здійснюється під час приєднання до міжнародних угод та визначення можливостей конкретної держави забезпечити виконання передбачених ними зобов'язань різного характеру та рівнів взаємодії з іншими зацікавленими акторами. Наприклад, регулювання морських перевезень, портових формальностей і операцій, рибальства, видобування корисних копалин, а також діяльності, спрямованої на підводну культурну спадщину, потребує взаємодії з іншими країнами та міжнародними організаціями. А юрисдикційні спори, що виникають при цьому, підлягають вирішенню за допомогою передбачених відповідними міжнародними угодами процедур та судових інстанцій.

Екологічні стандарти також стають важливим інструментом для реалізації суверенних прав. Держави можуть запроваджувати зони контролю викидів, обмежувати використання певних видів палива, встановлювати морські охоронювані райони та «зелені» судноплавні коридори, але такі заходи мають відповідати міжнародним морським угодам. При цьому, як зазначається у сучасних дослідженнях, часто саме національні ініціативи щодо екологізації морської та портової діяльності стають відправними пунктами для модернізації

регіональних та глобальних підходів до зменшення антропогенного впливу на довкілля, а також встановлення реляційної взаємодії між керуючими суб'єктами (2).

Взаємодія на регіональному рівні, наприклад у рамках ЄС, Балтійського або Чорноморського співробітництва, дозволяє державам координувати свої морські політики, національні законодавства та кращі практики урядування, і завдяки цьому досягати компромісу між різноманітними інтересами (безпековими, торговельними тощо) та відповідними зобов'язаннями у рамках вироблення та схвалення домовленостей, уособлюваних у спеціальних регіональних угодах: Конвенції про захист Чорного моря від забруднення 1992 р. (3), Конвенції про захист морського середовища та прибережного району Середземного моря (5), Конвенції про захист морського середовища району Балтійського моря 1992 р. (6).

Через воєнну агресію РФ з 2014 р. та широкомасштабне вторгнення у 2022 р., Україна втратила можливість здійснювати свої суверенні права у прибережних морських просторах. Вона потребує відновлення та визнання приналежних їй акваторій, забезпечення можливостей ефективного контролю, побудови системи організаційно-правового забезпечення дотримання суверенних прав. У зв'язку з цим наукові розробки у сфері побудови оновленої концепції адміністративно-правового механізму реалізації Україною суверенних прав у морських просторах є актуальними та важливими, адже визначають напрями модернізації діючого законодавства з урахуванням безпрецедентних викликів та загроз, з якими стикається Україна з 2014 року та які значно підсилилися з 2022. Їх також спрямовано на урахування позитивного зарубіжного досвіду та досвіду публічного адміністрування морської та портової діяльності у мирний час та під час дії режиму воєнного часу в Україні.

Список використаних джерел:

1. Верховна Рада України. (1995, травень 16). *Закон про виключну (морську) економічну зону України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162/95-vp#Text>

2. Єременко, К.С. (2023). Адміністративно-правові основи стимулювання використання альтернативних джерел енергії у морській галузі: дис...доктора філос. Одеса. 201 с.
3. Конвенція про захист Чорного моря від забруднення, 1992. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_065#Text
4. Про внесення змін до Морської доктрини України на період до 2035 року: постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.2018 р. № 1108. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1108-2018-п#Text>
5. Convention for the Protection of the Marine Environment and the Coastal Region of the Mediterranean and its Protocols. <https://www.unep.org/unepmap/who-we-are/barcelona-convention-and-protocols>
6. Convention on the Protection of the Marine Environment of the Baltic Sea Area, 1992. <https://cil.nus.edu.sg/wp-content/uploads/2019/02/1992-Convention-on-the-Protection-of-the-Marine-Environment-of-the-Baltic-Sea-Area-1.pdf>
7. The 17 Goals. <https://www.globalgoals.org/goals/>
8. UN Convention on the Law of the Sea, 1982. https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf
9. United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982: A Commentary. Vol. II. <https://surl.li/jebhxd>